

РОЛЬ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ

¹ДПТНЗ «Хмільницький аграрний центр ПТО» ;

²Вінницький національний технічний університет

Анотація

У тезі розглядається вплив ландшафтного дизайну на якість і функціональність громадських просторів. Проаналізовано роль природних елементів, озеленення, малих архітектурних форм і благоустрою у створенні комфортного, естетичного та екологічно збалансованого міського середовища. Визначено, що ландшафтний дизайн сприяє покращенню соціальної взаємодії, зниженню рівня стресу мешканців і підвищенню привабливості міських територій.

Ключові слова: ландшафтний дизайн, громадський простір, благоустрій, урбаністика, екологія.

Abstract

The thesis examines the influence of landscape design on the quality and functionality of public spaces. The role of natural elements, landscaping, small architectural forms and landscaping in creating a comfortable, aesthetic and ecologically balanced urban environment is analyzed. It was determined that landscape design contributes to improving social interaction, reducing the level of stress of residents and increasing the attractiveness of urban areas

Keywords: landscape design, public space, improvement, urbanism, ecology.

Вступ

Ландшафтний дизайн виник ще в середині XIX століття, відокремившись від широкого спектру архітектурних дисциплін завдяки становленню індустріальної технологічної епохи [1-3]. Багато дослідників її основою вважають садово-паркове мистецтво, що відоме ще зі стародавніх часів, а сьогодні увійшло до складу ландшафтно-архітектурної як окремих типів складових елементів ландшафтно-діяльності [4-6].

Сучасне місто розвивається не лише як місце проживання, але й як простір для комунікації, творчості та відпочинку [7-9]. Формування якісних громадських просторів є важливою умовою підвищення рівня життя населення та покращення естетичного вигляду урбанізованого середовища. В цьому контексті ландшафтний дизайн виступає ключовим інструментом інтеграції природних і штучних компонентів простору, створюючи гармонійне середовище для людини [10-12].

Метою роботи є дослідження ролі ландшафтного дизайну у формуванні громадських просторів та визначення його впливу на соціально-психологічний комфорт мешканців і сталий розвиток міського середовища.

Результати дослідження

Ландшафтний дизайн виконує низку важливих функцій у міських громадських просторах: естетичну, рекреаційну, екологічну, комунікативну та культурну. Правильно організований простір сприяє створенню комфортних умов для дозвілля, підвищенню безпеки та привабливості території, а також формуванню позитивного іміджу міста [13-15].

Розвиток урбанізації на основі промислової революції, зумовивши принципові структурні зміни як самих міст, так і розселення взагалі, та проявившись у формуванні міських просторів різних ієрархічних рівнів, не міг не вплинути на характер об'єктів ландшафтного проектування – ландшафтних просторів.

Виразність простору, його неповторність, композиція створюються за допомогою засобів ландшафтного дизайну, що в останні десятиліття зазнали бурхливого розвитку як за кордоном, так і в Україні. На зміну типовому озелененню та благоустрою, що багато десятиліть зумовлювали характер сере-

довища радянських міст, прийшли нові можливості формування ексклюзивних ландшафтних просторів в умовах формування нового ландшафтного мислення, ринкових відносин та новітніх технологій.

Традиційно основними елементами ландшафтного дизайну, що служать для організації міських ландшафтних просторів, виступають малі архітектурні форми – декоративні (формальні) та утилітарні (функціональні), озеленення – садові композиції, клумби. Останнім часом окремо виділяють топіарне мистецтво, що стає досить популярним. Розвивається озеленення вулиць, доріг, інженерних комунікацій.

Основні принципи ландшафтного проектування громадських просторів:

- Функціональне зонування — поділ території на активні (ігрові, спортивні) та пасивні (зони відпочинку, споглядання природи) ділянки.
- Гармонійне поєднання природних і архітектурних елементів — поєднання зелених насаджень, водних об'єктів, малих архітектурних форм, освітлення та мощення.
- Екологічність — використання місцевих матеріалів і рослин, впровадження систем збору дощової води, енергоефективних технологій.
- Доступність і безбар'єрність — створення умов для вільного пересування всіх категорій населення, включаючи людей з інвалідністю.
- Ідентичність місця — врахування історичних, культурних і природних особливостей території, що формує відчуття приналежності до міста.

Прикладом ефективного використання ландшафтного дизайну є облаштування парків і скверів у Києві, Львові, Вінниці, де поєднуються сучасні архітектурні рішення з природними елементами, а також інтерактивними зонами для дітей і молоді (рисунки 1 і 2).

Рис. 1. Приклад облаштування громадського простору м. Київ

Рис. 2. Приклад облаштування громадського простору м. Вінниця

На рис.1 наведено приклад облаштування громадського простору в Шевченківському та Оболонському районах Києва, біля станцій метро "Шулявська" та "Героїв Дніпра"

В європейських містах (наприклад, Копенгаген, Відень, Варшава) громадські простори формуються з урахуванням принципів сталого розвитку: мінімізація асфальтованих покриттів, збільшення площ озеленення, застосування систем природного дренажу та біоархітектурних рішень.

Найбільш яскравими творами цього напрямку безумовно є роботи американського архітектора Чарльза Дженкса (Charles Jencks) [2-4], що можна по праву вважати справжніми шедеврами сучасного мистецтва. Серед його останніх робіт виділяється проєкт парку Cawick Multiverse на півдні Шотландії. Проєкт Cawick Multiverse - приклад, як можна перетворити покинуту шахту на об'єкт паломництва туристів з усього світу наведено на рисунку 3. У цьому покинутому місці він влаштував парк, присвячений ідеї Всесвіту. Застарілі терикони перетворилися на хитромудрі зелені кургани, що уособлюють собою Чумацький шлях, а вугільні котловани — на штучні водоймища.

Рис. 3. Парк Cawick Multiverse на півдні Шотландії

Ландшафтний дизайн має величезне значення для соціального життя міст. Парки, сквери, дитячі майданчики, спортивні зони та інші громадські простори стають осередками відпочинку, спілкування та культурних подій. Такі місця сприяють об'єднанню громад, зміцнюючи соціальні зв'язки між мешканцями. У районах із розвиненими зеленими зонами люди частіше знайомляться, спілкуються та створюють локальні спільноти, що підвищує рівень соціальної активності. Крім того, зелені простори позитивно впливають на психологічний стан людей. Дослідження показують, що перебування в парку чи прогулянка серед дерев знижують рівень кортизолу (гормону стресу), покращують настрій і сприяють загальному відчуттю благополуччя. У великих містах, де щільна забудова, шум і швидкий ритм життя часто призводять до тривожності та депресії, доступ до зелених зон стає справжнім порятунком, так як можуть використовуватись для медитації та відпочинку.

Крім того, зелений дизайн позитивно впливає на мікроклімат міста, зменшує рівень шуму й забруднення, підвищує біорізноманіття. Дослідження свідчать, що мешканці, які мають доступ до зелених зон, рідше відчувають стрес і демонструють вищу задоволеність якістю життя.

Таким чином, ландшафтний дизайн є невід'ємною частиною формування комфортного міського простору, який поєднує естетику, функціональність та екологічну стійкість, тим самим покращує якість життя мешканців та сприяє сталому розвитку міст, вирішуючи екологічні виклики сучасності.

Висновки

Ландшафтний дизайн є важливою складовою процесу формування якісних громадських просторів, оскільки поєднує естетичні, функціональні та екологічні аспекти міського середовища. Гармонійне використання природних і архітектурних елементів сприяє створенню комфортного простору для відпочинку, спілкування та культурного розвитку мешканців. Розвиток ландшафтного дизайну в українських містах підвищує рівень соціальної взаємодії, формує позитивний імідж територій і сприяє сталому розвитку урбанізованих територій. Подальше впровадження принципів екологічності, доступності та ідентичності місця має стати основою сучасного підходу до проєктування громадських просторів в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковальський В. П., Постолатій М. О., Вознюк І. М. Дизайн міського середовища // Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт). – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – С. 317–322.

2. Ладигіна І. В., Дубіна Н. Г. Тенденції формування ландшафтної архітектури в сучасних умовах. Науковий вісник будівництва. Харків: ХНУБА, ХОТВ АБУ, 2018. Т. 91. №1. с. 21-28.
3. Вітюк І. В., Ковальський В. П. Закономірності та особливості формування садово-паркових об'єктів // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ. – Вінниця, 2017.
4. Lynch K. The Image of the City. – Cambridge: MIT Press, 1960.
5. Трофименко К. О., Ковальський В. П. Містобудівна концепція Вінниці до 2040 року // Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ. – Вінниця, 2019.
6. Процик Н. В. Формування громадських просторів засобами ландшафтного дизайну // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2022. – №12. – С. 45–49.
7. Варчук, Р. В. Модернізація роботи культурно-побутових закладів у ході джентрифікації міста [Електронний ресурс] / Р. В. Варчук, В. П. Ковальський // Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 13-15 березня 2019 р. – Електрон. текст. дані. – 2019. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fbtegp/all-fbtegp-2019/paper/view/7584>.
8. Глазков Д. В., Ковальський О. В., Ковальський В. П. Вплив ревіталізації на розвиток міського середовища // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2024)», Вінниця, 11-20 травня 2024 р. Електрон. текст. дані. 2024. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2024/paper/view/21764>.
9. Вітюк І. В. Варіанти моделювання ландшафтно-архітектурної та просторової структури рекреаційно-розважальних парків / І. В. Вітюк, В. П. Ковальський // Прикладні науково-технічні дослідження : матеріали міжнар. наук.-прак. конф., 5-7 квітня 2017 р. - Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. - С. 144. - ISBN 978-966-284-110-7.
10. Погосян С. К. Актуальні методи формування урбанізованого архітектурно-містобудівного середовища [Електронний ресурс] / С. К. Погосян, М. М. Марчук, В. П. Ковальський // Матеріали LII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 21-23 червня 2023 р. – Електрон. текст. дані. – 2023. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fbtegp/all-fbtegp-2023/paper/view/17598>.
11. Kalafat K. Technical research and development [Text]: collective monograph / Kalafat K., Vakhitova L., Drizhd V., etc. – International Science Group. – Boston, : Primedia eLaunch 2021. – 616 p
12. Ковальський В. П. Малі архітектурні форми, їх переваги та недоліки(на прикладі міста Вінниці) [Текст] / В. П. Ковальський, К. Пиндик // Вісник науково-методичних досліджень. - Вінниця : ВГПК, 2015. – No 4. - С. 113–118.
13. Вітюк І. В. Варіанти моделювання ландшафтно-архітектурної та просторової структури рекреаційно-розважальних парків [Текст] / І. В. Вітюк, В. П. Ковальський // Прикладні науковотехнічні дослідження : матеріали міжнар. наук.-прак. конф., 5-7 квітня 2017 р. - Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. - С. 144. - ISBN 978-966-284-110-7
14. Абрамович В.С. Застосування адаптивної архітектури при ревіталізації будівель і міських просторів / В. С. Абрамович, В. П. Ковальський, А. В. Бондар // Матеріали Міжнародної науково-технічної конференції "Інноваційні технології в будівництві, Вінниця", 10-12 листопада 2020 р. – Електрон. текст. дані. – Вінниця : ВНТУ, 2020. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/itb/itb2020/paper/viewFile/10868>.

Вознюк Ігор Михайлович – викладач ДПТНЗ «Хмельницький аграрний центр ПТО», м Хмельник.

Ковальчук Вероніка Вікторівна – студентка групи БМ-236, факультет будівництва цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Ковальський Віктор Павлович – кандидат технічних наук, доцент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kovalskiy@vntu.edu.ua

Voznyuk Igor M. – teacher of State Vocational and Technical Educational Establishment “ Khmilnyk Center of Vocational and Technical Education”, Khmilnyk.

Kovalchuk Veronika V. – student of BM-23b group, Faculty of Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Kovalskiy Viktor P. – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Construction, Urban Management and Architecture, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kovalskiy@vntu.edu.ua